

MEÄN VÄYLITTEN JA IHMISTEN PUOLESTA

Maa- ja metsätalousministeriö

Lausuntopyyntö 31.8.2011 MMM201-00757

EUROOPAN KOMISSION ASETUSEHDOTUS LOHEN MONIVUOTISEKSI HOITOSUUNNITELMAKSI ITÄMERELLÄ.

Lohikantoja on vuosittain kalastettu kestävästi kotijokiperiaatteella. Sotien jälkeen lohien kalastus on teknisen kehityksen myötä siirretty merille. Lohien alkuperästä riippumatta kalastusta harjoittivat kaikki kynnelle kykenevät kalastajat eri maista. Suuri virhe tehtiin, kun kalastus mitoitettiin siten, että yli 95% luonnonlohista koki kalastuskuoleman merillä. Itämeren lohikiintiöt sementoitiin ylisuurina muutaman ylimitoitettun viljelylohivuoden perusteella ns. suhteellisen vakauden turvaan. Muutamassa vuosikymmenessä useat lohikannat tuhoutuivat lopullisesti.

Jopa suuren Tornionjoen lohi saatettiin sukupuuton partaalle. Kutulohia ei riittänyt jokeen. Ylin kalastusviranomaisena Suomessa ei edes huolestunut, vaikka asiasta tehtiin kantelu. MMM vastasi 28.12.1993 apulaisoikeuskanslerille, että ”*Tornionjoen lohikannan tila ei missään tapauksessa ole tuboutumisen partaalla. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa (RKTL) on viljeltävänä riittävästi Tornionjoen kantaa olevia emokaloja*”. Tällaisten vääristyneiden tilanteiden korjaamiseksi YK:n Merioikeusyleissopimuksen V osan 66 artiklalla on sovittu ns. kutuvaltioperiaatteesta, jolla anadromiset kannat on asetettu omaan erityisasemaansa suhteessa merien muihin kaloihin.

Merioikeusyleissopimus [50/1996] säädettiin Suomessa voimaan lainsäätämisyjärjestyksessä ja hyväksyttiin 20 kesäkuuta 1996 annetulla, myös Ahvenanmaan maakuntapäivien osaltaan hyväksymällä, lailla [524/1996], jonka myötä kutuvaltioperiaate tuli Suomessa voimaan 21 heinäkuuta 1996. Kutuvaltioperiaatteen 1§ kuuluu: *States in whose rivers anadromous stocks originate shall have the primary interest in and responsibility for such stocks.* eli VALTIOIDEN TULEE KANTAA VASTUUN JOISSAAN ALKUNSA SAAVISTA JA NIIHIN KUTEMAAN NOUSEVISTA KALAKANNOISTA JA ASETTAA NÄMÄ ENSISIJASEEN ETUPIIRIINSÄ.

On suorastaan uskomatonta, miten Suomen ja muiden Itämeren maiden kalastusta hallinnoivat ministeriöt ovat kyenneet dementoimaan sen, mitä kaikkein laajimmin hyväksytyllä ja ratifioidulla kansainvälisellä sopimuksella on poliittisesti sovittu. YK:n Merioikeusyleissopimuksen V osan 66 artiklan 2§:n mukaan *Suomen on anadromisten vaelluskalakantojen alkuperävaltiona turvattava joissaan lisääntyvät vaelluskalakannat tarkoituksenmukaisella kalastuksensäätelyllä kaikilla Suomen yksinomaisen talousvyöhykkeen sisäpuolisilla vesialueilla, mutta myös kaikkialla muualla, missä näitä kantoja kalastetaan 3§:n b kohdan perusteella.*

YK:n Merioikeusyleissopimuksen V osan 66 artiklan 4§:llä Suomi on sopinut: *Kun anadromiset kalakannat vaeltavat muun kuin alkuperävaltion yksinomaisen talousvyöhykkeen sisäisillä vesillä tai niiden läpi tulee tämän valtion toimia yhteistyössä alkuperävaltion kanssa näiden kantojen suojelussa ja hallinnoinnissa.* Kansallisia lohiasetuksia säätäessään Suomi on rikkonut tätä 66 artiklan 4§:ää, koska asetuksia ei ole tehty yhteistyössä Ruotsin kanssa, vaikka Suomen varhennettu rannikkokalastus erityisesti Ahvenanmaalla, Selkämeren rannikolla ja Merenkurkussa on kohdistunut valtaosin ruotsalaiseen loheen.

Uudessa hoitosuunnitelmassa Komissio edellyttää jäsenmaiden noudattavan kansainvälisiä sitoumuksiaan mainiten erityisesti, että Itämeren lohenkalastuksessa tulee noudattaa YK:n Merioikeusyleissopimuksen V osan 66 artiklaa, jonka jokainen jäsenmaa on ratifioinut: *”Jäsenvaltioiden olisi tämän asetuksen mukaisia toimenpiteitä toteuttaessaan noudatettava kansainvälisiä velvoitteitaan, erityisesti 10 päivänä joulukuuta 1982 tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen 66 artiklasta johtuvia velvoitteita”.* Artikla 66 on voimassa riippumatta siitä mitä Euroopan Unionissa tai jäsenvaltioissa on muutoin päätetty tai päätetään.

Kutuvaltioperiaatteen lisäksi uudessa hoitosuunnitelmassa nousee periaate kestävästä kalastuksesta ja kantojen monimuotoisuudesta hyvin esille. Näistä periaatteista on hyvä rakentaa hoitosuunnitelma Itämereen laskevien jokien lohille. Ei siis Itämeren lohille. Itämeren lohesta voi puhua sen verran, että Unionin toimivallalle löytyy perustelut myös jokien osalta. Artikla 66 puhuu sen puolesta, että lohi on jokien luonnonvara. Joki on paikka, josta lohi on kotoisin [*States in whose rivers anadromous stocks originate...*].

Komission asetusehdotus yhdistettynä komission 15.9.2011 esittämiin leikkauksiin Itämeren lohikiintiöissä on tärkeä askel oikeaan suuntaan. Monilta osin asioita on katsottu vanhasta muistista mereltä päin, mutta se on ymmärrettävää kapeakatseisuutta matkalla jokivarsien lohirikkaan kulttuuriperinnön palauttamisessa. Toistaiseksi jokivarsien ihmisiä ei ole noteerattu, eikä juuri kuultu jokiensä lohien kalastuksesta päätettäessä. Tämän prosessin myötä on saatettava voimaan se, että LOHIJOKIVARSIEN IHMISET, LUONNONLOHIEN ALKUPERÄISET KALASTAJAT, KATSO-TAAN ASIANOSAISIKSI. Tämä on välttämätöntä sekä asiallisesti että oikeudellisesti [Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 20§].

Kanadan lohenhoitosuunnitelmassa on erikseen mainittu alkuperäisten asukkaiden oikeudet. Nyt tehtävällä asetuksella on vihdoin korjattava Suomenkin jokivarsien asukkaisiin kohdistunut vuosikymmenien riisto. Hallintovallan niin Suomessa kuin EU:ssa on ymmärrettävä, että *jokainen Itämerellä muitten toimesta kalastettu Tornionjoen lohi on meiltä pois, sillä mitä enemmän väylään ui lohita, sitä arvokkaampi on jokemme ja sitä suurempi on kotiseutumme arvo.* Tässä asetuksessa tai muussa menettelyssä on luotava varmistus sille, että Tornion-Muonionjokivarren ihmisiä ei enää syrjitä päätettäessä Tornionjoen anadromisten kalojen kalastuksesta ja hoitotoimenpiteistä.

Edellä olevan johdosta esitämme sen lisäksi, mitä olemme lausuneet Euroopan komissiolle 28.4.2009 sekä kirjelmisämme 10.10.2010 meri- ja kalastusasioista vastavalle komissaarille Maria Damanakille ja 2.11.2010 komission kalatalousjohtajalle Carla Montesille, jotka olemme tähän liittäneet huomioon otettavaksi, seuraavaa:

1. Lohi on jokien luonnonvaraa, joka mainitulla Merioikeusyleissopimuksen V osan 66 artiklalla on muista merialueiden kaloista poikkeavana, anadromisena kanta- na, erotettu muista merialueiden kalakannoista. Näin ollen lohta on hallinnoitava muista kaloista erikseen luonnonlohikantojen ehdoilla. Vanhat viljelyloheen perustetut lohikiintiöt [TAC:t] ja ns. suhteellinen vakaus, johon Euroopan Unioni on tähän asti nojautunut lohikiintiöitä jakaessaan, on laittomana purettava. Jakoperusteet on perustettava luonnonlohikantoihin, kuten siitä on YK:n Merioikeusyleissopimuksella määrätty. Oikein ymmärrettynä kutuvaltioperiaate ei anna oikeutta pyytää lohta tietämättä sen alkuperää. Avomeripyynnille ei jää oikeutusta kansainvälisen lain edessä.
2. MSY-tavoitteet on asetettu Johannesburgin sopimuksessa kaupallisille kannoille koskien merikalastusta. Vähälukuisia lohikantoja ei voi lukea kaupallisiksi kannoiksi. Pelkästään hallinto lohen ympärillä maksaa moninkertaisesti lohen saaliin arvon n. 2-3 milj.€ Itämerellä. MSY-periaatetta ei voi suoraan soveltaa lohen osalle. Poikastuotantotavoite voidaan toki määrittää prosenttiosuuksina potentiaalisesta poikastuotantotasosta. Tällöin ei pidä kuitenkaan puhua suurimmasta kestävästä tuotosta, klassisesta MSY-tasosta, koska silloin puhutaan biomassan määrästä.

Komission konsultaatioasiakirjasta 13.2.2009 voidaan päätellä, että ylivoimaisesti suurin taloudellinen tuotto lohen osalta saadaan Itämeren alueellakin, kun lohi pyydetään urheilu- ja virkistyskalastuksena. Komission mukaan 37 000 virkistyskalastajaa pyysi lohta Suomen ja Ruotsin joista, jossa toiminnassa käytetty rahamäärä oli 10–20 milj.€. Tornionjoella vuosittain käyvän lähes 10 000 viehekalastajan käyttämä rahamäärä on n. 3 milj.€. Tästä voi helposti päätellä missä lohen taloudellinen potentiaali on.

3. Poikastuotantotavoite Itämeren alueen parhaiden jokien osalta tulisi määritellä jo asetuksessa vähintään 90%:iin potentiaalituotantotasosta. Tällöin maksimoituvat lohen taloudellinen tuotto ja lohikantojen monimuotoisuus. Asetuksessa esitetty 75%:n tavoite johtaa liian pieniin lohimääriin joella ja joet toimivat edelleenkin vain poikastuotantovesinä merikalastuksen hyväksi. Urheilukalastukselle ja kalastusmatkailulle ei jäisi riittävää mahdollisuutta kehittyä.
4. Istutusten rajaaminen vain luonnonlohijokiin ja tuki-istutuksiin on erittäin oikeaan osunut toimenpide.
5. Lohien kalastuskuolevuus merellä tulee olla korkeintaan 10%. Heikoimpien kantojen kohdalla kalastuskuolevuuden tulee olla tätä pienempi, usein 0%. Lohen meripyynti on toteutettava niin, että lohta kalastetaan aina jokikantakohtaisesti.
6. Lohen sekakantakalastuksen minimoimiseksi kaupallinen lohenpyynti tulee rajata jokisuihin, kuten Vesiylloikeus määräsi asiasta 1982 päätöksellään, jolla Kemijoen menetetyt kalastusetuudet määrättiin korvattavaksi jokivarren ja merialueen kalastajille. Merialueen vahinkoalue rajattiin Kemijokisuulta Kuivaniemelle [n. 40 km jokisuulta]. Vesiylloikeuden päätös on linjaratkaisuna yleisesti sitova.
7. TACin määrittäminen joissa on varsin perusteltua. Tässä joudutaan pohtimaan yhtä keskeistä periaatetta, joki- ja meri-TAC:n suhdetta ja sitä, missä lohi on järkevintä pyytää?

- a) biologisesti
- b) taloudellisesti
- c) pyyntihistorian perusteella

MMM esitti käsityksensä, että valvonta ja saalistietojen kerääminen tulisivat erittäin kalliiksi. Valvonta ei tule ongelmaksi eikä kalliiksi, jos uudessa kalastuslaissa säädetään pakollinen ilmoitusvelvollisuus myös kotitarve- ja virkistyskalastuksessa. Tornionjoella saadaan jo nykyään listattua suurin osa vapakalastuksella saaduista kaloista vapaaehtoisesti.

Laittomuudet karsiutuvat automaattisesti, kun anadromisille kaloille määrätään yksilökohtainen ohjeellinen arvo, kuten muilla riistaeläimillä (lohen arvoksi voitaisiin määrittää esim. sama 700 euroa, joka on metsolla). Pelote on riittävä vähentämään laitonta toimintaa, kun vilpin tekijä joutuu maksamaan sakkojen lisäksi saaliin arvosta. Valitettavasti lainsäätäjä ei ole halunnut käyttää kustannustehokkainta kalastuksen valvontakeinoa.

- 8. Lohen syönnösvaelluksella Itämeren pääaltaalla tapahtuva ajosiimakalastus on kiellettävä pyyntimuotona, koska se tuhoaa lohia jopa keskenkasvuisina. Viime vuosina havaittiin muun kalastuksen yhteydessä tuhansilla kotijokiinsa palaavilla lohilla siimapyyntistä jäänyt koukku elimistössään. Nämä kalat ovat olleet pituutensa nähden alipainoisia ja selvästi kärsineen oloisia. Eläimiä ei voi kohdella kyseisellä tavalla. Asetusehdotuksen kirjaukset avomeripyyntiin jatkamiseksi (s.17) tulee poistaa. Eteläisenkin Itämeren maat voivat pyytää omia lohiaan omista joistaan ja niiden jokisuilta. Näin toteutuu kansainvälinen laki, kutuvaltioperiaate.
- 9. Alunperin Itämeren pyöriäisen suojelemiseksi määrätty ajoverkkokielto on vahvistettava myös lohinhoitoimenpiteenä lohinhoitosuunnitelmassa.
- 10. Luonnonlohien vaelluskiertoon rekrytoituu vuosittain n. 300 000 yksilöä. Se on niin pieni määrä, että niiden pyytämisestä ei voi tehdä kaikkia miellyttävää kompromissia. Lohinhoitosuunnitelma jättää kansallisesti päätettäväksi lukuisia kysymyksiä. Jotta niille saataisiin tukeva perusta, on Suomen ja Ruotsin ryhdyttävä pikaisesti valmistelemaan anadromisten kantojen kansallista strategiaa.

Komission olisi tullut esittää selvää priorisointia biologisilla, taloudellisilla ja historiallisilla perusteilla kansainvälistä lakia noudattaen. Asetusehdotusta on voimakkaasti terävöitettävä. - On ensiarvoisen tärkeätä, että luonnonlohikantojen kutujokia ei pidetä merialueiden elinkeinokalastuksen poikastuotantoalueina, vaan annetaan lohien rikastuttaa kotiseutujansa; Norjassa lohijokien rannalla oleville maatiloille lohien arvo on puolet niiden maatilatulosta.

Pello 28. syyskuuta 2011

Kalervo Aska pj

Paavo Enbuska siht

jokiseura@tornionjoki.fi

www.jokiseura.fi